

Lesscenario: een heksenverhaal

Doelgroep	derde graad lager onderwijs en eerste graad secundair A-stroom of B-stroom
Betekenisvolle schrijftaak (onderwerp + doel + lezer)	De leerlingen schrijven een heksenverhaal om voor te lezen.
Teksttype	een verhaal
Taalbeschouwelijke focus	vermenging van werkwoordstijden vermijden
Aanpak taalbeschouwing	● verbetering oefentekst ● gefocuste revisie ● modeltekst met highlights ○ taalbeschouwelijke oefening ● interactionele feedback ○ leerlingvoorbeelden
Differentiatie taalbeschouwing	➡ de verleden tijd van regelmatige en onregelmatige werkwoorden ➡ het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord
Doelen	● De leerlingen schrijven een verhaal met een heksenthema voor leeftijdsgenoten of jongere leerlingen. ● De leerlingen verzorgen hun tekst, met bijzondere aandacht voor een consequent gebruik van werkwoordstijden. ● De leerlingen kunnen het schrijfproces met aandacht en doorzettingsvermogen doorlopen en beleven schrijfplezier. ● De leerlingen geven feedback op elkaars verhalen. De relevante minimumdoelen vind je in de concordantietabel op de website.
Beginsituatie	De leerlingen zijn vertrouwd met het lezen en schrijven van verhalen. Ze kennen het personage van de heks, maar zijn wellicht niet vertrouwd met de historische achtergrond ervan. De leerlingen kennen de regels voor de spelling van de regelmatige en onregelmatige werkwoorden in de verleden tijd, maar vermengen nog vaak werkwoordstijden in verhalen. <i>Dit is de beginsituatie zoals die naar voren komt uit de corpusanalyse van 200 leerlingteksten.</i>
Overzicht lessenreeks	● Les 1: het heksenthema verkennen, een modeltekst lezen en focussen op taalbeschouwing ● Les 2: zelf een heksenverhaal schrijven
Vooraf	● Je kan de les laten voorafgaan door een vaardigheidsles waarin leerlingen teksten lezen en beluisteren rond de heksenproblematiek in de middeleeuwen. Via deze link vind je een interessant voorbeeld van een vaardigheidsles over de heksenwaag in Oudewater: https://heksenwaag.nl/wp-content/uploads/2021/02/lesbrief-heksenwaag.pdf

- In Het Grote Heksenboek (Lannoo) vind je ook heel geschikt materiaal voor een lees- of luisterles met weetjes over heksen. Je kan het hier inkijken:
<https://www.lannoo.be/sites/default/files/books/issuu/9789401476904.pdf>
- Wil je hier geen extra les aan besteden, dan voorzien we een kort filmpje in de instap van dit lesscenario.
- Na deze les volgt er het best een les rond het expressief voorlezen van verhalen.

Les 1 > het heksthema verkennen, een modeltekst lezen en focussen op taalbeschouwing

Inleiding: motiveren en oriënteren

Ga met de leerlingen in gesprek over verhalen voorlezen. Vinden ze het leuk als de leraar voorleest in de klas? Welk effect heeft voorlezen op hen? Werd er thuis voorgelezen voor het slapengaan? Lezen de leerlingen soms ook voor aan jongere broertjes of zusjes?

Aan het einde van deze lessenreeks zullen de leerlingen een zelfgeschreven verhaal voorlezen! Bepaal samen met de leerlingen voor welke doelgroep ze zullen voorlezen: leerlingen van jongere leerjaren of leeftijdsgenoten.

Een *betekenisvolle schrijftaak* heeft een duidelijk schrijfdoel, een uitdagend en boeiend onderwerp en een concrete ontvanger

Toon aan je leerlingen foto's van heksen uit verhalen, films, series op het scherm (zoals de voorbeelden in *bijlage 1*). Bespreek klassikaal.

Voorbeeld

- > Welke personages herken je?
- > Wat hebben ze gemeenschappelijk?
- > Wie houdt er van verhalen met een beetje magie? Waarom houd je daarvan?
- > Hoe wordt een heks vaak voorgesteld in verhalen, series, films?
- > Hoe ziet ze eruit?
- > Hoe is het beeld van de heks in verhalen en films veranderd doorheen de tijd? (vroeger oud, lelijk, jaloers; nu vaak jong en knap)
- > Welke krachten heeft ze?
- > Welke rol speelt ze vaak in het verhaal? (vroeger de slechterik, degene die de held van het verhaal dwarsboomt)
- > Welke voorwerpen (attributen) worden vaak bij een heks geplaatst?

Vraag aan de leerlingen of ze weten hoelang het personage van de heks al in verhalen bestaat en waar het idee van heksen vandaan komt. Leg je leerlingen uit dat heksen al voorkomen in verhalen vanaf de middeleeuwen. Sommige vrouwen wisten veel over geneeskrachtige kruiden en werden daarom als heksen beschouwd. Het was echter heel gevaarlijk als je in de middeleeuwen een heks werd genoemd. Wanneer er iets slechts (ziekte, brand, ramp, ...) gebeurde, geloofden de mensen dat dat het werk was van de duivel. En van heksen werd gezegd dat ze een pact, een verbond hadden gesloten met de duivel. Als je ervan beschuldigd werd een heks te zijn, kon je dus een gruwelijke doodstraf krijgen.

Lees een fragment voor uit Het Grote Heksenboek (Lannoo), te raadplegen op:

<https://www.lannoo.be/sites/default/files/books/issuu/9789401476904.pdf> of toon je

leerlingen (een van de) volgende reportages over heksen in de middeleeuwen.

<https://schooltv.nl/video-item/wanneer-was-iemand-een-heks-heksen-werden-vervolgd-in-de-middeleeuwen> en <https://schooltv.nl/video-item/heksenvervolgingen-is-jouw-buurvrouw-een-heks>

De volgende vragen kunnen aan bod komen bij de bespreking:

- Hoe komt het dat sommige vrouwen ervan verdacht werden een heks te zijn?
- Hoe werd in de middeleeuwen getest of je een heks was?
- Welke straf kregen heksen?

Leg het verband met het personage van de heks in verhalen en met waarom we heksen nu positiever voorstellen (we geloven niet meer dat ongeluk komt door de duivel).

Lesfase 1: inzoomen op het teksttype en afbakenen taalbeschouwelijke focus

Deel een **voorbeeld** uit van een heksenverhaal geschreven door leeftijdsgenoten (zoals *het voorbeeld in bijlage 2*). Let er bij het selecteren of bewerken van de tekst op dat alle pv's in de verleden tijd staan en dat het verhaal meerdere VDBN's (voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord) bevat.

Vraag je leerlingen om tijdens het luisteren extra aandacht te besteden aan het personage van de heks. Hoe wordt de heks voorgesteld in dit verhaal? Hoe ziet ze eruit? Wat kom je te weten over haar leven? Is ze nog steeds de slechterik in dit verhaal?

Geef vervolgens de opdracht om alle persoonsvormen in de tekst (of de eerste alinea's) te onderstrepen.

Als de leerlingen dit nog moeilijk vinden, kan je hierbij:

- eerst de vraag stellen hoe je de persoonsvorm herkent (de ja-nee-vraag stellen: pv komt in de eerste zinspositie, het onderwerp van getal te veranderen: de pv verandert ook van getal).
- voor de eerste alinea samen de pv's te onderstrepen

Als de leerlingen de pv's gevonden hebben, geef je ze de opdracht de onderstreepte persoonsvormen in twee kolommen te ordenen: tegenwoordige tijd en verleden tijd.

Een modeltekst met highlights betekent dat je een goed voorbeeld van het genre aanbiedt en met markeringen (onderstrepen, arceren, ...) de aandacht richt op de taalbeschouwelijke focus.

Samen kunnen jullie nu vaststellen dat alle persoonsvormen in de verleden tijd geschreven zijn, met één uitzondering: de dialogen. Zo komen jullie tot het besluit dat een verhaal meestal in de verleden tijd geschreven is.

Lesfase 2: oefentekst onderzoeken en herschrijven

Geef de leerlingen een tweede voorbeeld van een heksenverhaal geschreven door een leeftijdsgenoot. Zorg ervoor dat dit voorbeeld minder goed is: de werkwoordstijden worden hier vermengd (*een voorbeeld vind je in bijlage 3*).

Laat één leerling voorlezen. Geef de andere leerlingen de opdracht om tijdens het luisteren opnieuw de persoonsvormen te onderstrepen. Vraag nu aan de leerlingen om de persoonsvormen opnieuw te ordenen ze in twee kolommen: de tegenwoordige tijd en de verleden tijd. In dit voorbeeld zijn de werkwoordstijden vermengd. Bespreek met de leerlingen waarom dit geen goed idee is: het is verwarrend.

Verbetering van de oefentekst: de leerlingen herschrijven het verhaal nu naar de verleden tijd. Je kan dit klassikaal verbeteren of de leerlingen elkaars herwerkt verhaal laten verbeteren.

Vul het bordschema aan.

Verbetering oefenteksten
betekent dat de leerlingen
minder goede voorbeelden van
leeftijdsgenoten herschrijven.
Om te vermijden dat leerlingen
zich geïsoleerd voelen, kan je
teksten gebruiken van
leerlingen van een ander
schooljaar of een andere klas.

Voorbeeld:

- > Een verhaal schrijf je meestal in de verleden tijd, behalve bij de dialogen.
- > Daarbij mag je geen werkwoordstijden vermengen.

Lesfase 3: differentiatie

Wandel tijdens de herschrijfopdracht goed rond in de klas. Welke leerlingen kunnen het tekstje vlot herschrijven naar de verleden tijd? Welke leerlingen worstelen nog met de spelling van de werkwoorden in de verleden tijd?

Op basis van je bevindingen, deel je de klas in twee groepen. Als je de klas goed kent, kan je ook op voorhand een indeling in groepen maken. Zijn je leerlingen zelfsturend en kunnen ze zichzelf goed inschatten? Dan kan je ze ook zelf laten kiezen.

Differentiatie

- Je kan extra oefenen op de spelling van de werkwoorden in de verleden tijd.
- Je kan de leerlingen enkele oefeningen over het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord aanbieden.

Wat zijn manieren om de **differentiatie** te organiseren en te begeleiden?

- > De opdrachten voor de verschillende groepen moeten zo geformuleerd zijn dat de leerlingen ze in duo zelfstandig kunnen maken. Als leerkracht wandel je rond en begeleid je.
- > Je kan er ook voor kiezen om één van de twee groepen zelfstandig te laten werken en de andere groep in een miniklas bij je te zetten. Welke groep je de meeste begeleiding biedt, kan afhangen van de voorkennis die er al is.
- > Heb je een co-teacher, dan kan je natuurlijk met een lesgever per invalshoek werken.
- > Uiteraard kun je ervoor kiezen om slechts één van de twee invalshoeken (verleden tijd of VDBN) aan te bieden, afhankelijk van de noden van je klasgroep.

➡ De werkwoorden in de verleden tijd

De leerlingen onderzoeken een selectie van persoonsvormen uit de modeltekst (zoals in *bijlage 4*). Ze zoeken deze persoonsvormen terug in de tekst en geven telkens aan of er klankverandering plaatsvindt of niet. Hieruit volgt het verschil tussen sterke/onregelmatige en zwakke/regelmatige werkwoorden. Van elke groep zoeken ze nog twee voorbeelden uit de modeltekst.

De leerlingen leiden de theorie af uit de voorbeelden:

- > De verleden tijd van de onregelmatige werkwoorden: moet je van buiten leren.
- > De regelmatige werkwoorden: stam + de(n) of stam + te (n)
- > Opgelet: je kan enkel dd of tt krijgen in de verleden tijd als er al een d of t in de stam zit!

Verbetering oefentekst: de leerlingen krijgen nu een nieuw verhaal geschreven door leeftijdsgenoten, dat helemaal in de tegenwoordige tijd geschreven is (zoals in *bijlage 4*). Als oefening herschrijven ze het verhaal in de tegenwoordige tijd naar de verleden tijd.

Differentiatie: als je merkt dat een tekst herschrijven te moeilijk of te tijdrovend is, kan je er ook voor kiezen om de leerlingen oefeningen op de verleden tijd uit de methode te laten maken.

➡ Het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord

De leerlingen onderzoeken voorbeelden van voltooid deelwoorden als bijvoeglijke naamwoorden (VDBN) uit de modeltekst van de eerste lesfase (zoals in *bijlage 5*). Ze zoeken deze woorden terug in de tekst. Ze onderzoeken wat het effect is van deze woorden: ze maken de tekst levendiger en rijker.

Ze noteren van elk VDBN de infinitief en het voltooid deelwoord van het werkwoord waarvan het VDBN afgeleid is. Daaruit leiden ze de regel voor de vorming van het VDBN af (voltooid deelwoord + e). Ze staan ook stil bij de moeilijke gevallen:

- > Wat gebeurt er bij vergrote? verenkelen
- > Wat gebeurt er bij geredde? verdubbelen
- > Wat gebeurt er bij gesloten? de -en blijft staan
- > Valkuil: een VDBN klinkt soms als de verleden tijd van het werkwoord, maar wordt anders gespeld: vermelde versus vermeldde

Taalbeschouwelijke oefening: de leerlingen voegen nu 3 VDBN's toe aan het verhaal uit lesfase 1 of het herwerkte verhaal uit lesfase 2.

Differentiatie: je kan er ook voor kiezen om de leerlingen oefeningen op het VDBN uit de methode te laten maken.

Afronding

Rond de les af door de taalbeschouwelijke focussen expliciet te verbinden met het genre van het verhaal. Vul je bordschema verder aan.

Voorbeeld

- > Een verhaal schrijf je meestal in de verleden tijd, behalve bij de dialogen.
 - onregelmatige werkwoorden: verleden tijd van buiten leren
 - regelmatige werkwoorden: stam + te(n) of stam + de(n)
- > Daarbij mag je geen werkwoordstijden vermengen.
- > VDBN's verlevendigen het verhaal.

Les 2 > zelf een verhaal schrijven

Lesfase 4: voorkennis opfrissen

Toon nogmaals de modeltekst uit lesfase 1. Je kan met de leerlingen de volgende vragen bespreken:

- Wat hebben we ook alweer geleerd over het personage van de heks? Wat gebeurde er in de middeleeuwen met heksen? Hoe werden heksen vroeger voorgesteld in verhalen? Waarom? Hoe worden ze nu voorgesteld?
- In welke werkwoordstijd wordt een verhaal geschreven? (We gebruiken de verleden tijd en gaan geen tijden vermengen.)
- Waarvan zijn geverfde, gehaaste en onderdrukte voorbeelden? (Het VDBN, voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord.) Wat is het effect van deze woorden?

Herinner de leerlingen eraan dat ze zelf een verhaal zullen mogen schrijven om voor te lezen. Bespreek met je leerlingen aan welke doelgroep ze mogen voorlezen: leerlingen van jongere leerjaren of leeftijdsgenoten. Ze gaan daarbij alles moeten toepassen wat ze tijdens de vorige les hebben geleerd.

Lesfase 5 – oriënteren en voorbereiden van het schrijven

De leerlingen mogen nu zelf een heksenverhaal schrijven. Geef de leerlingen een starter mee. Je kan bijvoorbeeld een reeks afbeeldingen van heksen op het scherm (zoals het voorbeeld in *bijlage 6*) projecteren en de leerlingen per duo een afbeelding laten selecteren. Leg uit dat ze mogen kiezen voor een oude sprookjesheks die vaak de slechterik is of voor een moderne heks.

Maak zeker ruimte voor **samenwerkend schrijven**. De leerlingen schrijven hun verhaal in duo. Je kan er ook voor kiezen om per duo te laten oriënteren en voorbereiden en vervolgens individueel te laten schrijven.

Sla de stap van oriënteren en voorbereiden niet over. Het zijn belangrijke **schrijfstrategieën** die de meeste leerlingen nog niet geautomatiseerd hebben. Je kan voor deze fase gebruik maken van *bijlage 7* of je kan de leerlingen een mindmap laten maken.

Voorbeeld

- > Oriënteren: voor welke leeftijdsgroep schrijven ze hun verhaal? Wat vinden kinderen van die leeftijd grappig, spannend, boeiend?
- > Voorbereiden: samen brainstormen ze over de heks in hun verhaal: kiezen we voor de oude heks uit de sprookjes of voor een moderne heks? Hoe ziet onze heks eruit? Welke krachten heeft ze? Is ze goed of slecht in het verhaal? Wie is het hoofdpersonage in ons verhaal? Wat gebeurt er? Hoe begint ons verhaal? Hoe eindigt het? Waar speelt ons verhaal zich af?

Lesfase 6: eerste versie schrijven

De leerlingen schrijven hun eerste versie van het verhaal. Je kan voor differentiatie zorgen door de leerlingen te laten kiezen tussen individueel of in duo te schrijven. Voorzie voldoende tijd voor deze fase.

Ga zelf rond tijdens het schrijven, ondersteun waar nodig. Stel denkstimulerende vragen, geef voedende feedback vanuit het standpunt van de onwetende, geïnteresseerde lezer.

- Is de rode draad in het verhaal goed te volgen?
- Wordt het personage van de heks goed uitgewerkt?
- Wil je als lezer graag verder lezen?
- Is de tekst in de verleden tijd geschreven?
- Differentiatie: voegt de leerling VDBN's toe om de tekst te verrijken?
- Wat waardeer je aan de tekst?
- Hoe kan de leerling zijn tekst (nog) verrijken?

Interactionele feedback betekent dat je tijdens het schrijfproces spontaan met vragen de aandacht vestigt op een aantal (taalbeschouwelijke en andere) aspecten van het schrijven en dan klassikaal terugkoppelt.

Lesfase 7: peerfeedback en gefocuste revisie

Gefocuste revisie: de leerlingen lezen in duo elkaars verhaal en geven peerfeedback aan de hand van een beperkt aantal gerichte vragen. Laat de leerlingen de antwoorden op de vragen noteren.

Gefocuste revisie betekent dat je leerlingen een tekst laat reviseren op basis van een beperkt aantal vragen of opdrachten die focussen op één of enkele tekstaspecten.

- Heeft je klasgenoot een moderne of een oude heks gekozen? Is het personage van de heks goed uitgewerkt? Welke tip heb je om het personage nog beter te maken?
- In welke tijd staan de persoonsvormen in het verhaal van je klasgenoot?
- Heeft je klasgenoot altijd dezelfde werkwoordstijd gebruikt? Welke werkwoorden moet hij nog aanpassen naar de verleden tijd?
- Welke VDBN's staan er in het verhaal van je klasgenoot? In welke zinnen zou je klasgenoot nog een VDBN kunnen toevoegen om de tekst levendiger te maken? Welk VDBN zou jij toevoegen?

De leerlingen typen of schrijven nu een tweede versie van hun verhaal en passen de feedback van hun klasgenoot toe.

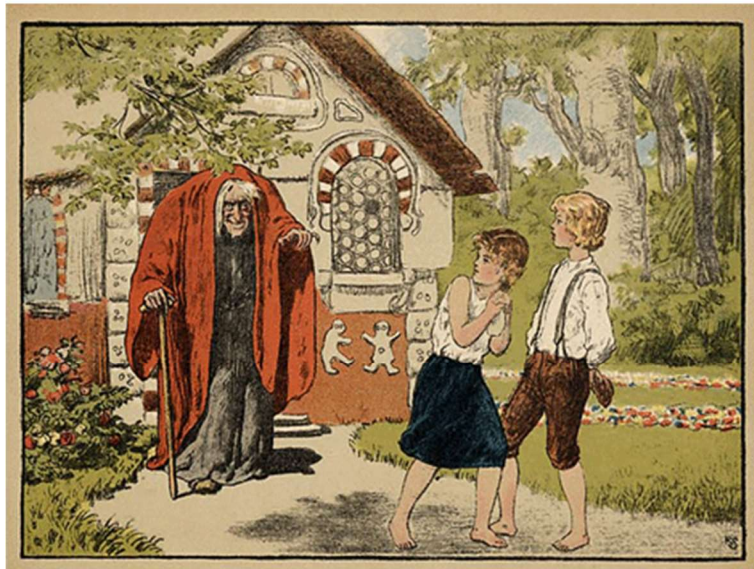
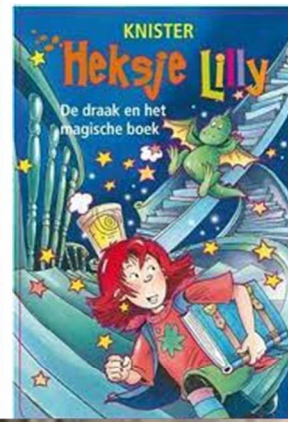
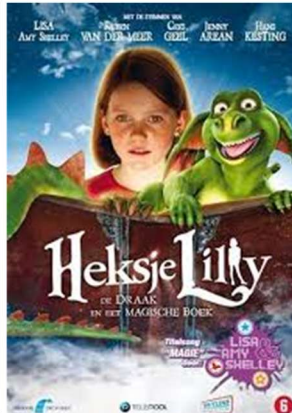
Afronding

Bespreek in de volgende les zeker een aantal goede leerlingvoorbeelden en leg uit waarom je ze goed vindt. Koppel terug naar het personage van de heks, het gebruik van de verleden tijd en het VDBN.

Andere mogelijkheden

- *Onderwerp:* in deze les starten de leerlingen vanuit een afbeelding. Je kan hen op veel andere manieren op weg helpen. Geef de leerlingen bijvoorbeeld drie eerste alinea's waaruit ze kunnen kiezen.
- *Doel en doelpubliek:* de leerlingen schrijven geen verhaal om voor te lezen, maar een verhaal om in te spreken in een YouTubevideo. De leerlingen zoeken dan gepaste afbeeldingen om hun verhaal te ondersteunen.
- *Taalbeschouwelijke focus:* we kozen voor deze les als taalbeschouwelijke focus de werkwoordstijden en het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord omdat uit ons onderzoek naar voren kwam dat deze fouten typisch samenhangen met het verhaal als genre. Op basis van eerdere schrijfproducten van je leerlingen kan je zelf een andere taalbeschouwelijke focus kiezen. Uit ons onderzoek blijkt dat zinnen goed afbakenen en aanhalingstekens gebruiken voor de directe rede ook relevante invalshoeken zijn voor het genre van het verhaal.

Bijlage 1 – afbeeldingen

Bijlage 2 – modeltekst

HET VERHAAL VAN ANOUK

Het was de eerste lentedag. Anouk werd wakker door het gefluit van de vogels. “Joepie,” dacht ze, “eindelijk lente. Om dat te vieren ga ik picknicken in het bos.”

Anouk nam haar kleurig geverfde fiets uit de schuur en vulde een mandje vol met lekkere dingen. Daarna ging ze op pad. Aan de rand van het bos parkeerde Anouk haar fiets. Langzaam wandelde ze het bos in. Het rook er heerlijk! In de schaduw onder de bomen zag ze overal blauwe en witte bloemetjes en in de takken van de bomen sprongen gehaaste vogeltjes heen en weer. Buiten hun getsjilp was er niets te horen. Niets? Toch wel. Toen Anouk goed luisterde, hoorde ze een vreemd geluid in de verte. Het leek wel, ... het leek wel alsof er iemand met onderdrukte geluidjes zat te huilen!

Langzaam stapte Anouk richting het geluid. In een open plek van het bos zag ze op een boomstronk iemand zitten. Een oud vrouwtje! “Mevrouw, wat scheelt er?”, vroeg Anouk zachtjes. De vrouw keek op. Toen Anouk haar bevuilde gezicht zag, schrok ze. Dit was geen normale vrouw! Haar zwarte haar hing in sliertjes om haar gezicht, haar neus was enorm en erg krom en bovenop die neus stond een dikke harige wrat. Anouk twijfelde geen seconde: dit was vast en zeker een heks!

Hoewel Anouk bibberde op haar benen, stapte ze toch naar het vrouwtje toe. Nadat Anouk voorzichtig haar vraag had herhaald, vertelde de heks haar verhaal. Twee jongens uit de buurt, Siebe en Victor, waren haar zelf gebouwde huisje binnengeslopen en hadden de huisdieren van de heks gestolen. Ook al was Anouk bang, ze wilde de heks graag helpen.

Samen gingen Anouk en de heks naar het kasteel waar Siebe en Victor woonden. Daar bedachten ze een probleem: hoe moeten ze binnen geraken? Gelukkig zagen ze een groot raam aan de achterkant van het huis, waar ze in konden kruipen. Toen ze binnenkwamen, zagen ze dat Siebe en Victor in de woonkamer lagen te slapen. In de netjes opgeruimde keuken vonden ze de huisdieren, opgesloten in kooien.

Eerst bevrijdden Anouk en de heks de huisdieren uit hun kooien. Toen bedacht Anouk een slim plan: ze floot op haar vingers, zodat Siebe en Victor wakker werden en naar de keuken kwamen gelopen. Zodra de twee jongens in de keuken waren, duwden de heks en Anouk ze in de keukenkasten en deden snel de kasten op slot.

De heks was dolgelukkig dat ze haar huisdieren weer had. Dat moest wel gevierd worden, dus trakteerde ze Anouk op een lekker ijsje.

Opdracht 1

Hoe wordt het personage van de heks uitgewerkt in het verhaal van Anouk? Hoe ziet ze eruit? Wat is haar karakter? Wat is haar probleem? Is ze een oude of een moderne heks?

Opdracht 2

Onderstreep alle persoonsvormen in de eerste twee alinea's van de tekst van Anouk. Orden de persoonsvormen in twee kolommen tegenwoordige tijd en verleden tijd. Wat valt je op?

Persoonsvormen in de tegenwoordige tijd	Persoonsvormen in de verleden tijd

Bijlage 3 – het verhaal van Idriss

DE ACHT KABOUTERS

Er was eens een groep kabouters die in een bos leefden. Ze hebben een klein gemakkelijk leventje. Ze reizen altijd rond de wereld. Op een dag hadden ze het idee om op reis te gaan op de oceaan. De 8 kabouters heten: Lennert, Sepp, Sacha, Zakaria, Ajan, Aaron, Mats en Michiel. Ze bouwen een goede boot die groot genoeg was, en ze vertrokken. Iedereen was blij en vol spanning wat er zou gebeuren. Dagenlang drijven ze op het water.

Maar toen... gebeurde er iets wat ze nooit verwacht hadden! Ze horen een grote, luide knal! Er komt water in de boot! Wat moesten ze doen? Er was niks meer aan te doen, het water was te hoog en te sterk. De boot zinkt weg en de acht kabouters liggen in het water. Iedereen probeert er uit te geraken maar de stroming was te sterk! Opeens zien ze een oud vrouwtje op een eiland in de verte. Ze heeft een wrat op haar neus en roert in een pot. Was dat een heks????

Opdracht 1

Onderstreep alle persoonsvormen in de tekst van Idriss.

Orden de persoonsvormen in twee kolommen: tegenwoordige tijd en verleden tijd.

Wat valt je op? Wat is het effect hiervan?

Persoonsvormen in de tegenwoordige tijd	Persoonsvormen in de verleden tijd

Opdracht 2

Herschrijf het verhaal van Idriss. Plaats alle persoonsvormen in de verleden tijd.

DE ACHT KABOUTERS

Bijlage 4 – differentiatie: werkwoorden in de verleden tijd

Opdracht 1

Geef van deze persoonsvormen uit het heksenverhaal van Anouk de infinitief en duid aan of de klank verandert in de verleden tijd.

Persoonsvorm	Infinitief	Verandert de klank in de verleden tijd?
wandelde		JA / NEEN
rook		JA / NEEN
twijfelde		JA / NEEN
bedachten		JA / NEEN
binnenkwamen		JA / NEEN
bevrijdden		JA / NEEN
trakteerde		JA / NEEN

Opdracht 2

Zoek in het heksenverhaal van Anouk nog twee voorbeelden van persoonsvormen waar de klank verandert in de verleden tijd.

Zoek in het heksenverhaal van Anouk nog twee voorbeelden van persoonsvormen waar de klank niet verandert in de verleden tijd.

Theorie – vorming van de verleden tijd

Regelmatige werkwoorden	Onregelmatige werkwoorden
De klank verandert niet in de verleden tijd. Je vormt de verleden tijd door aan de stam -de(n) of -te(n) toe te voegen. Voorbeelden: ik waste jij beleefde hij groette wij verspreidden Opgelet Alleen als de stam eindigt op een d, heeft de verleden tijd twee d's: ik verspreidde. Alleen als de stam eindigt op een t, heeft de verleden tijd twee t's: ik groette.	De klank verandert in de verleden tijd. Deze werkwoorden moet je van buiten leren. Enkele voorbeelden: worden – ik werd zijn – ik was hebben – ik had verbieden – ik verbood zwemmen – ik zwom lezen – ik las lopen – ik liep vergeten – ik vergat spreken – ik sprak dragen – ik droeg verliezen – ik verloor vergeten – ik vergat

Opdracht 3

Lees het heksenverhaal van Otis en onderstreep alle persoonsvormen.

DE HEKS VAN HET BOS

Er waren eens heel heel lang geleden twee beste vrienden genaamd Hans en Hopper. Ze doen alles samen. Ze spreken zelfs zo vaak af dat het lijkt als of ze samenwonen. Het dorp van de twee vrienden is omsingeld door een bos. Van hun ouders mogen ze nooit, maar dan ook echt nooit, aan de rand van het bos komen. De jongens vragen vaak waarom dan niet mag. Dan zeggen hun ouders dat er een heks, genaamd Anneleen, in het bos ronddwaalt. De twee stoere jongens geloven helemaal niet in heksen. Ze besluiten dat ze op avontuur zullen gaan. Samen smeden ze een plannetje. Ze verzinnen een smoesje en spreken af aan de rand van het bos. Dan betreden ze het verboden gebied.

Herschrijf het verhaal van Otis. Plaats alle persoonsvormen in de verleden tijd.

DE HEKS VAN HET BOS

Bijlage 5 – differentiatie: het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord

Opdracht 1: in de tabel hieronder vind je voorbeelden van het VDBN, het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord, uit het heksenverhaal van Anouk.

- Zoek de woorden in het verhaal van Anouk en markeer ze. Wat is het effect van deze woorden op de tekst?
- Vul in de tabel voor elk VDBN de infinitief en het voltooid deelwoord in. Leid hieruit zelf de regel af. Wat voeg je toe aan het voltooid deelwoord om het VDBN te vormen?

VDBN	Infinitief	Voltooid deelwoord
geverfde		
onderdrukte		
bevuilde		
gebouwde		
opgeruimde		

Opdracht 2: enkele moeilijke gevallen

Verdubbelen

- Vul het voltooid deelwoord en het VDBN
- Wat gebeurt er als je het VDBN vormt?

infinitief	voltooid deelwoord	VDBN
vatten		de boef
bezetten		de stad
redden		de hond

Verenkelen

- Vul het VDBN n het voltooid deelwoord in
- Wat gebeurt er als je het VDBN vormt?

infinitief	voltooid deelwoord	VDBN
vergroten		de foto
verbreden		de weg
zweten		het hoofd

-en behouden

- Vul het VDBN n het voltooid deelwoord in
- Wat gebeurt er als je het VDBN vormt?

infinitief	voltooid deelwoord	VDBN
verbieden		de stad
vergeten		de kinderen
lijden		de pijn

Opgelet!

Vergelijk de zinnen. Leg uit waarom er in de eerste zin dubbele t of d staat en in de tweede zin niet.

dd of tt	d of t
Ik verwachtte geen problemen	De verwachte problemen bleven uit.
De arbeiders verbreedden de weg.	Het verbrede fietspad was prachtig.

Theorie

Het **VDBN** of het **voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord** maakt je verhaal levendiger. Je vormt het door aan het **voltooid deelwoord** een e toe te voegen.

Enkele voorbeelden:

Infinitief: bewonen – voltooid deelwoord: bewoond – VDBN: het bewoonde huis

Infinitief: beleven – voltooid deelwoord: beleefd – VDBN: de beleefde avonturen

Infinitief: zoeken – voltooid deelwoord: gezocht – VDBN: de gezochte misdadiger

Opgelet!

Soms moet je *verdubbeling* toepassen om uitspraakproblemen te vermijden:

bezet – de bezette stad

Soms moet je *verenkeling* toepassen om uitspraakproblemen te vermijden:

vergroot – de vergrote foto

Als je voltooid deelwoord eindigt op -en, behoud je de n in het VDBN: vergeten – de vergeten kinderen

Soms klinkt het VDBN hetzelfde als de verleden tijd. Let goed op dat je ze niet met elkaar verwart: hij beantwoordde de vraag – de beantwoorde vraag

Opdracht

In bijlage 2 herschreef je het verhaal van Otis naar de verleden tijd. Maak zijn verhaal nu nog levendiger door minstens 3 VDBN's toe te voegen.

DE HEKS VAN HET BOS

Er waren eens heel heel lang geleden twee beste vrienden genaamd Hans en Hopper. Ze doen alles samen. Ze spreken zelfs zo vaak af dat het lijkt als of ze samenwonen. Het dorp van de twee vrienden is omsingeld door een bos. Van hun ouders mogen ze nooit, maar dan ook echt nooit, aan de rand van het bos komen. De jongens vragen vaak waarom dan niet mag. Dan zeggen hun ouders dat er een heks, genaamd Anneleen, in het bos rondwaalt. De twee stoere jongens geloven helemaal niet in heksen. Ze besluiten dat ze op avontuur zullen gaan. Samen smeden ze een plannetje. Ze verzinnen een smoesje en spreken af aan de rand van het bos. Dan betreden ze het verboden gebied.

Bijlage 6 – afbeeldingen als starter bij het schrijven

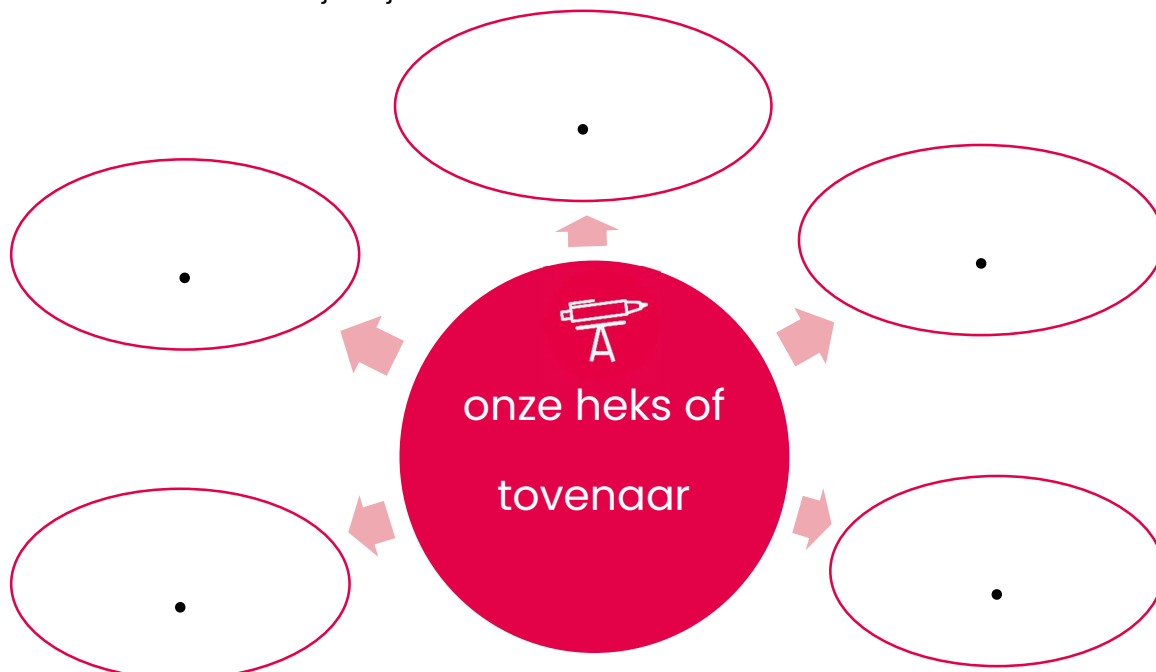
gegenereerd met CoPilot

Bijlage 7 – oriënteren en voorbereiden

Kies een afbeelding uit de voorbeelden van heksen en tovenaars die je leerkracht toont.

Brainstorm per twee.

- Welke heks of tovenaar kies je?
- Wat is zijn of haar naam?
- Is het een oude slechte heks of een moderne heks?
- Hoe ziet hij of zij eruit?
- Welke attributen (voorwerpen) passen bij hem of haar?
- Welke krachten heeft hij of zij?

Opdracht

Schrijf nu de eerste versie van je verhaal.

Denk eraan om

- de verleden tijd te gebruiken
- niet te wisselen van werkwoordstijd
- een VDBN toe te voegen om de tekst te verlevendigen

Bijlage 8 – gefocuste revisie

Wissel je tekst met je schrijfmaatje. Beantwoord de volgende vragen over elkaars verhaal.

- Wat vind je goed in de manier waarop je klasgenoot het personage van de heks heeft uitgewerkt? Welke tip heb je om de heks nog beter te maken?
- In welke tijd staan de persoonsvormen in het verhaal van je klasgenoot? Heeft je klasgenoot altijd dezelfde werkwoordstijd gebruikt? Welke werkwoorden moet hij nog aanpassen naar de verleden tijd?
- Verdieping: welke VDBN's (voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord) staan er in het verhaal van je klasgenoot? In welke zinnen zou je klasgenoot nog een VDBN kunnen toevoegen om de tekst levendiger te maken? Welk VDBN zou jij toevoegen?
- .Ik wil jou nog deze tip geven om je verhaal beter te maken:

Herschrijf nu je tekst rekening houdend met de tips van je schrijfmaatje. Controleer zeker ook je spelling en je zinsbouw.